

Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка

Навчально-науковий інститут педагогіки і психології

Кафедра психології

Директор Навчально- наукового
інституту педагогіки і психології
проф. Світлана КОНДРАТЮК
«28» серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПСИХОЛОГІЯ

галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

спеціальність 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

освітньо-професійна програма Середня освіта (Музичне мистецтво)
перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

мова навчання: українська

Погоджено науково-методичною
комісією

НН інституту педагогіки і психології
«28» серпня 2024 р.

Голова: Юлія БОНДАРЕНКО
д. пед. наук, професор

Суми – 2024

Розробники:

Пухно С. В., к. психол. н., доцент, доцент кафедри психології

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри психології
Протокол № 1 від «28» серпня 2024 р.

Завідувач кафедри
д. психол. н., професор

Світлана КУЗІКОВА

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6	Бакалавр	Обов'язкова	
Загальна кількість годин - 180		Рік підготовки:	
		1-й	
		Лекції	
		16 год.	4
		Практичні	
		16 год.	4
		Самостійна робота	
		55 год.	82
		Семестр	
		2-й	
		Лекції	
		16 год.	2
		Практичні	
		18 год.	4
		Самостійна робота	
55 год.		82	
Консультації:			
4 год.	2		
Вид контролю: екзамен			

Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Психологія» є: на основі засвоєння теоретичних і прикладних практико-орієнтованих понять основних галузей сучасної психології, активізувати використання цих знань майбутніми педагогами для оптимального вирішення різноманітних професійних і особистісних проблем, збереження і підтримки металевого здоров'я; формувати у студентів стійкі переконання у значущості та цінності особистості інших людей і своєї власної; виховувати прагнення до самопізнання та самовдосконалення.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Психологія» є

1. Засвоєння студентами бази наукових знань про:

- закономірності психічної діяльності людини;

- соціальну природу і прояви особистості та про групи як суб'єкт діяльності і соціальних відносин;
  - сутність, закономірності та етапи психічного розвитку людини;
2. Формування у студентів переконання у тому, що психологічні знання – основний науковий фундамент педагогічної діяльності, який забезпечує її творчий характер.
  3. Розвиток психологічного мислення майбутніх педагогів, яке передбачає самостійне творче вирішення психолого-педагогічних задач.
  4. Активізація неформального інтересу в студентів до духовного світу людини, розвиток поваги до проявів психічної діяльності інших людей.
  5. Розвиток у студентів здатності до самоаналізу, збереження і підтримки метального здоров'я, усвідомлення себе як творчої особистості, потреби у саморозвитку та самовдосконаленні.
  6. Формування у студентів інтересу, поваги та любові до дітей, як необхідної умови їх майбутньої професії.

1. Передумови для вивчення дисципліни

Передумовою успішного вивчення студентами навчальної дисципліни «Психологія» є достатній рівень підготовленості з дисциплін освітніх галузей «Природознавство», «Суспільствознавство», «Мови і література» закладів загальної середньої освіти.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, студенти повинні оволодіти наступними **програмними компетентностями**:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в сфері середньої освіти, що передбачає застосування засадничих теорій, методів освітніх наук та мистецької педагогіки й характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог організації навчально-виховного процесу в основній школі..

ЗК 1. Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізувати свої права і обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку (громадянська компетентність).

ЗК 2. Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня (соціальна компетентність).

ЗК 3. Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність і мультикультурність у суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження (культурна компетентність).

ЗК 4. Здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків, мотивування людей до досягнення спільної мети та працювати в команді (лідерська компетентність).

ЗК 5. Здатність до генерування нових ідей, виявлення та розв'язання проблем, ініціативності та підприємливості (підприємницька компетентність)

ЗК 7. Здатність використовувати інформаційно-комунікаційні технології з дотриманням етично-правових норм в умовах євроінтеграційних процесів.

ПК 1. Мовно-комунікативна компетентність як здатність: забезпечувати здобуття учнями освіти державною мовою; формувати і розвивати мовно-комунікативні уміння та навички учнів.

ПК 2. Предметно-методична компетентність як здатність: моделювати зміст навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів; формувати та розвивати в учнів ключові компетентності та уміння, спільні для всіх компетентностей; здійснювати інтегроване навчання учнів; добирати і використовувати сучасні та ефективні методики і технології навчання, виховання і розвитку учнів; розвивати в учнів критичне мислення.

ПК 3. Інформаційно-цифрова компетентність як здатність: орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійні і її діяльності; ефективно використовувати наявні та створювати (за потреби) нові електронні (цифрові) освітні ресурси; використовувати цифрові технології в освітньому процесі.

ПК 4. Психологічна компетентність як здатність: визначати і враховувати в освітньому процесі вікові та інші індивідуальні особливості учнів; використовувати стратегії роботи з учнями, які сприяють розвитку їхньої позитивної самооцінки, я-ідентичності; формувати мотивацію учнів та організовувати їхню пізнавальну діяльність; формувати спільноту учнів, у якій кожен відчуває себе її частиною.

ПК 5. Емоційно-етична компетентність як здатність: усвідомлювати особисті відчуття, почуття та емоції, потреби, керувати власними емоційними станами; конструктивно та безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу; усвідомлювати та поцінювати взаємозалежність людей і систем у глобальному світі.

ПК 6. Компетентність педагогічного партнерства як здатність: до суб'єкт-суб'єктної (рівноправної та особистісно зорієнтованої) взаємодії з учнями в освітньому процесі; залучати батьків до освітнього процесу на засадах партнерства; працювати в команді із залученими фахівцями, асистентами вчителя для надання додаткової підтримки особам з особливими освітніми потребами.

ПК 8. Здоров'язбережувальна компетентність як здатність: організовувати безпечне освітнє середовище, використовувати здоров'язбережувальні технології під час освітнього процесу; здійснювати профілактично просвітницьку роботу з учнями та іншими учасниками освітнього процесу щодо безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни; формувати в учнів культуру здорового та безпечного життя; зберігати особисте фізичне та психічне здоров'я під час професійної діяльності.

ПК 9. Проектувальна компетентність як здатність проектувати осередки навчання, виховання і розвитку учнів.

ПК 10. Прогностична компетентність як здатність: прогнозувати результати освітнього процесу; планувати освітній процес.

ПК 12. Оцінювально-аналітична компетентність як здатність: здійснювати оцінювання результатів навчання учнів; 11 аналізувати результати навчання учнів; забезпечувати самооцінювання та взаємооцінювання результатів навчання учнів.

ПК 13. Інноваційна компетентність як здатність: застосовувати наукові методи пізнання в освітньому процесі; використовувати інновації у професійній діяльності; застосовувати різноманітні підходи до розв'язання проблем у педагогічній діяльності; здатність до навчання впродовж життя: визначати умови та ресурси професійного розвитку впродовж життя; взаємодіяти з іншими вчителями на засадах партнерства та підтримки (у рамках наставництва, супервізії тощо), дотримуючись принципів професійної етики; здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності і визначати індивідуальні професійні потреби.

ПК 14. Фахова компетентність як здатність: педагогічно спрямованої інтерпретації творів музичного мистецтва, педагогічного керівництва музично-естетичним вихованням учнів засобами вокально-хорового, музично-інструментального та інших видів мистецтв на засадах інтегрованого підходу, здійснення оцінної діяльності у сфері музичного мистецтва (мистецтва), вільного володіння категоріально-поняттєвим тезаурусом мистецької педагогіки.

ПК 15. Здатність виконувати вимоги Державного стандарту базової середньої освіти у професійній діяльності з урахуванням предметної спеціальності.

2. Результати навчання за дисципліною

ПРЗ 1. Концептуальні наукові та практичні знання в галузях музичного мистецтва / мистецтва, педагогіки й методики середньої освіти, критичне осмислення теорій, принципів, методів і понять у сфері мистецького навчання.

ПРЗ 3. Знання мети, завдань і принципів мистецького навчання школярів; дидактичних закономірностей побудови та проведення занять музичного мистецтва / мистецтва в закладах загальної середньої та позашкільної освіти.

ПРЗ 6. Знання форм, методів і засобів контролю та корекції 12 знань учнів з музичного мистецтва / мистецтва.

ПРЗ 9. Знання вікових індивідуально-психологічних та фізіологічних особливостей учнів, знання методів роботи в інклюзивному освітньому середовищі.

ПРЗ 10. Знання вимог Державного стандарту базової середньої освіти у професійній діяльності відповідно до предметної спеціальності.

ПРУ 2. Здатність добирати доцільні сучасні методики та технології навчання, виховання і розвитку учнів засобами мистецької/музичної галузі відповідно

до визначених теми, мети і завдань уроку; здатність здійснювати інтегроване навчання учнів за рахунок використання міжпредметних зв'язків; враховувати вікові особливості музичного розвитку учнів у процесі навчання.

ПРК 1. Здатність до збору, інтерпретації та застосування даних у професійному середовищі.

ПРК 2. Готовність консультивати колег з особливостей використання технологій мистецького навчання, донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень, власного досвіду та аргументації з дотриманням професійної етики.

ПРА 1. Спроможність нести відповідальність за вироблення та ухвалення рішень у непередбачуваних робочих та/або навчальних контекстах, формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти, здатність раціонально планувати час на виконання професійних обов'язків, діяти соціально відповідально та свідомо.

ПРА 2. Спроможність керувати проектами через генерування нових ідей для вирішення складних спеціалізованих завдань і проблем професійної діяльності з урахуванням набутих знань з предметної галузі.

ПРА 3. Здатність продовжувати навчання із значним ступенем автономії.

3. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ЄКТС	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
А	«Відмінно» – навчальна діяльність високої якості та відповідає всім вимогам, теоретичний зміст курсу освоєно повністю, без пробілів, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані на високому рівні, всі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість їх виконання оцінено числом балів, близьким до максимального
В	«Дуже добре» – навчальна діяльність високої якості та відповідає всім основним вимогам, теоретичний зміст курсу освоєно повністю, без пробілів, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального
С	«Добре» – навчальна діяльність якісна та відповідає більшості вимог, теоретичний зміст курсу освоєно повністю, без суттєвих пробілів, деякі практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані недостатньо, всі передбачені програмою навчання навчальні завдання

	виконані, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі з виконаних завдань, можливо, містять помилки
Д	«Задовільно» – навчальна діяльність якісна та відповідає основним вимогам, теоретичний зміст курсу освоєно частково, але пробіли не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі види завдань виконані з помилками
Е	«Посередньо» – навчальна діяльність слабка та не відповідає більшості вимог, теоретичний зміст курсу освоєно частково, наявні деякі пробіли, деякі практичні навички роботи не сформовані, багато навчальних завдань, що передбачені програмою навчання, не виконані, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального
Ф	«Незадовільно» (з можливістю перездачі) – навчальна діяльність низької якості та не відповідає основним вимогам, теоретичний зміст курсу освоєно частково, наявні суттєві пробіли, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконано, або якість їх виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості оволодіння навчальною дисципліною.
FX	«Незадовільно» (без можливості перездачі) – навчальна діяльність низької якості та не відповідає вимогам, теоретичний зміст курсу не освоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не призведе до будь-якого значимого підвищення якості оволодіння навчальною дисципліною

Розподіл балів

РОЗДІЛ 1		РОЗДІЛ 2				РОЗДІЛ 3			РОЗДІЛ 4					РОЗДІЛ 5					Разом	Сума	Підсумковий (екз.)	Загальна сума
Т 1. 1	Т 1. 2	Т 2. 1	Т 2. 2	Т 2. 3	Т 2. 4	Т 3. 1	Т 3. 2	Т 3. 3	Т 4. 1	Т 4. 2	Т 4. 3	Т 4. 4	Т 4. 5	Т 5. 1	Т 5. 2	Т 5. 3	Т 5. 4	Т 5. 5				
Поточний контроль																			34	75	25	10 0
1	1	2	2	2	4	2	2	2	1	1	3	1	2	1	1	2	2	2				
Контроль самостійної роботи																			41	75	25	10 0
4	4	2	2	2	2	2	3	3	1	2	2	2	2	2	1	1	2	2				

Згідно з Положенням «Про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка», ухвалене рішенням вченої ради університету (протокол № 4 від 28.11.2022 р.), можливе зарахування результатів навчання з окремої теми/тем, розділу, індивідуального завдання (контрольної роботи) чи дисципліни в цілому, здобутих за цими видами освіти. Обсяг зарахування в годинах/кредитах ECTS визначається згідно переліку компетентностей і результатів навчання, передбачених даною робочою програмою. Зарахування результатів навчання, здобутих у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється у відповідності до пунктів 3.6-3.9 названого Положення.

Політика дисципліни

Вивчення дисципліни передбачає дотримання положень Кодексу академічної доброчесності СумДПУ імені А.С. Макаренка, затвердженого наказом № 420 від 30 вересня 2019 р.

Прослуховуючи цей курс, Ви погодились виконувати положення Кодексу академічної доброчесності [Кодекс академічної доброчесності Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка Режим доступу:

https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/kodeks_akademichnoyi_dobrochesnosti_6c82c.pdf].

Окреслимо його основні складові. Складати всі проміжні та фінальні завдання самостійно без допомоги сторонніх осіб. Надавати для оцінювання лише результати власної роботи. Не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити Ваші результати чи погіршити/ покращити результати інших студентів. Не публікувати відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань студентів.

Академічна доброчесність.

У разі наявності плагіату в будь-яких видах робіт здобувача вищої освіти робота оцінюється на мінімальний бал.

Шкала оцінювання підсумкового контролю: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За 100-бальною шкалою	За національною шкалою (форма контролю – іспит, диф. залік)	Пояснення
A	90 - 100	відмінно	Кредити зараховано. Контрольні заходи виконані лише з незначною кількістю помилок.
B	82 - 89	добре	Кредити зараховано. Контрольні заходи виконані вище середнього рівня з кількома помилками.
C	74 - 81	добре	Кредити зараховано. Контрольні заходи виконані правильно з незначною кількістю суттєвих помилок.
D	64 - 73	задовільно	Кредити зараховано. Контрольні заходи виконані нижче середнього рівня, але зі значною кількістю помилок
E	60 - 63	задовільно	Кредити зараховано. Виконання контрольних заходів задовольняє мінімальним критеріям.
Fx	35 - 59	незадовільно з можливістю повторного складання	Кредити не зараховано. Здобувачу надається можливість скласти визначені контрольні заходи для поліпшення підсумкової оцінки.

F	1 - 34	незадовільно з повторним вивченням курсу	Кредити не зараховано. Здобувач повинен повторно освоювати навчальний матеріал дисципліни
---	--------	--	---

5. Засоби діагностики результатів навчання

Для поточного контролю використовуються форми: опитування та виступи на практичних заняттях, активна участь в обговоренні теоретичних питань, в проведенні психодіагностичних методик, обробленні та аналізі їх результатів, в виконанні, обговоренні та оцінюванні практичних завдань, тестування за розділами, індивідуальне навчально-дослідне завдання у вигляді письмові роботи. Результати самостійної роботи контролюються з використанням технології дистанційного навчання. Підсумковий контроль – усний екзамен за білетами.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Вступ до психології

Тема 1.1 Загальна характеристика психології

Походження слова «психологія». Значення психологічних знань для розвитку людства і життєдіяльності людини. Психологія «життєва» та наукова. Значення психологічної складової в освітньому просторі сучасного суспільства. Значення психології для педагогічної діяльності.

Психологія як складна система наукового пізнання. Галузі сучасної психології та їх стисла характеристика. Місце психології в системі наук.

Зв'язок психології з філософією, соціологією, педагогікою, технічними та природничими науками.

Становлення психології як науки. Етапи історичного розвитку психології. Основні напрямки сучасної психології.

Основні етапи історії психології; школи, концепції, напрями у психології. Становлення психології як науки. Етапи історичного поступу психології (міфологічний, філософський, науковий). Основні напрямки сучасної психології. Біхевіоризм як наука про поведінку. Психоаналіз як вчення про несвідоме. Гештальтпсихологія як вчення про цілісність психічних явищ. Когнітивна психологія. Гуманістична психологія як комплексна наука про людину.

Історія психологічної думки в Україні. Психологічні погляди філософів епохи Київської Русі. Психологічні погляди І. Вишенського. Г. Сковорода про душу і світ. Психологія в Києво-Могилянській академії. І. Гізель. І.

Яворський. Розвиток української психології в радянський період: Харківська школа (П. Я. Гальперін, О. В. Запорожець, Л. І. Божович та інші); історія психології – В. О. Роменець. Г.С. Костюк як вчений та організатор наукових досліджень на Україні. Проблеми становлення сучасної української психології.

Методи психології як науки. Теоретико-методологічні основи психологічної науки. Основні етапи психологічного дослідження.

Класифікація методів за Б.Г. Ананьєвим. Методи дослідження в психології: організаційні, емпіричні, методи обробки даних (кількісний та якісний метод), інтерпретаційні методи. Стисла порівняльна характеристика основних і додаткових методів дослідження. Основні методи: спостереження, експеримент; їх характеристика та різновиди. Допоміжні методи: бесіда, анкетування, інтерв'ю, проєктивний метод, тести та інші; їх аналіз і класифікація.

Спостереження: види, переваги і недоліки, роль спостерігача. Експеримент: види та основні етапи проведення. Поняття «тестування». Види тестів: проєктивні тести, тести дослідження особистості, тести пізнавального розвитку, тести досягнень. Методи опитування. Різновиди анкетування. Інтерв'ювання. Соціометрія: особливості застосування та інструментарію (анкета, шкали). Аналіз продуктів діяльності. Аналіз документів. Контент-аналіз. Значення психологічних досліджень в роботі педагога.

Тема 1.2 Предмет психології

Проблема предмету психології як науки. Матеріалістичне та ідеалістичне розуміння сутності й походження психіки. Поняття про психіку як форму відображення. Специфічні властивості психічного відображення. Основні функції психіки.

Мозок і психіка. Фізіологічні основи психічної діяльності. Будова нервової системи, головного мозку. та головного мозку людини. Теорія умовно-рефлекторного навчання І.П. Павлова. Локалізація психічних функцій та функціональна асиметрія півкуль головного мозку.

Психіка та еволюція нервової системи. О.М. Леонт'єв «Про стадії та рівні психічного відображення у тварин».

Свідомість як вищий рівень психічного відображення. Соціально-історична детермінація свідомості. Основні ознаки свідомості.

Культурно-історична концепція розвитку психіки людини Л.С. Виготського. Поняття вищих психічних функцій та їх соціальне походження. Інтеріоризація. Етапи інтеріоризації.

Поняття несвідомого. Види неусвідомлюваних психічних явищ.

Розділ 2. Особистість: сутність, структура, властивості, прояви

Тема 2.1 Особистість

Визначення поняття «особистість». Процес розвитку особистості. Біологічні (вродженість, спадковість) та соціальні (соціалізація, середовище, діяльність та виховання) чинники та закони психічного розвитку особистості. Проблема співвідношення біологічного та соціального в розвитку особистості. Співвідношення понять «людина», «особа», «індивід», «особистість» та «індивідуальність».

Основні періоди в історії вивчення та дослідження особистості. Теорії особистості. Основні періоди в історії вивчення та дослідження особистості. Стислий аналіз провідних теорій особистості: теорія особистих рис (Ф. Олпорт, Дж. Кеттел), біхевіористичний підхід до розгляду особистості (Б. Скінер, Дж. Уотсон.), когнітивні концепції (Дж. Брунер, Д. Норман, Л. Фестингер, Ф. Хайдер, У. Найсер), психодинамічні теорії (З. Фрейд, А. Адлер, К. Юнг, Е. Еріксон, К. Хорні, Г.С. Салліван), гуманістичний підхід до проблеми особистості (Ф. Перл, К. Роджерс, А. Маслоу, Ш. Бюллер). Системно-діяльнісний та історико-еволюційний підходи до проблеми особистості (Л. С. Виготський, С. Л. Рубінштейн, А. В. Петровський, О. М. Леонтьєв, Б. Г. Ананьєв, Л. І. Божович, К. К. Платонов, Г. С. Костюк, Т. М. Титаренко).

Проблема активності особистості. Поняття потреби. Класифікації потреб. Проблема походження та співвідношення потреб. «Піраміда потреб» за А. Маслоу.

Поняття мотиву та мотивації. Неусвідомлювані та усвідомлювані мотиви. Потреби, інтереси, переконання, ідеали. Поняття про спрямованість особистості.

Поняття про самосвідомість особистості. «Я-концепція» та її компоненти. Самооцінка, рівень домагань та самоповага.

Психоаналітична теорія З. Фрейда. Структура особистості: Воно (Id), Я (Ego) і Над-Я (Super Ego). Етапи психосексуального розвитку особистості. Поняття про психологічний захист особистості. Механізми психологічного захисту особистості.

Соціалізація особистості: сутність, етапи (первинна, вторинна), механізми (адаптація, інтеграція).

Цінності та ціннісні орієнтації особистості. Життєві перспективи. Цілі життя. Самоактуалізація та самореалізація особистості: сутність та риси.

Тема 2.2 Емоційно-вольові властивості особистості

Поняття про емоції і почуття. Основні функції емоцій і почуттів. Фізіологічні основи емоцій.

Види емоцій: прості і складні. Емоційні стани. Форми переживання емоційних станів. Стреси. Наслідки стресу. Можливості самопомоги в стресових ситуаціях. Збереження психічного здоров'я людини як складової її психологічної компетентності.

Поняття про вищі почуття. Класифікація вищих почуттів.

Емоційні властивості особистості, їх прояви та формування.

Поняття про волю. Ознаки вольової поведінки. Функції волі. Фізіологічні основи волі. Роль другої сигнальної системи у формуванні вольових дій. Прості та складні довільні дії. Характеристика вольового акту.

Основні властивості волі. Класифікація вольових якостей особистості. Розвиток та виховання вольової активності людини: позитивні та негативні вольові якості.

Поняття «ментальне здоров'я», характеристики, чинники, що впливають на метальне здоров'я особистості, можливості підтримки ментального здоров'я.

Тема 2.3 Складні індивідуальні властивості особистості

Темперамент. Визначення темпераменту. Історія розвитку вчення про темперамент. Характеристика типів темпераменту за основними властивостями. Роль темпераменту в праці та навчанні.

Характер. Визначення характеру. Природні і соціальні передумови формування характеру. Структура характеру. Групи рис характеру. Поняття про акцентуації характеру. Формування характеру в дитячому віці Самовиховання характеру.

Здібності. Поняття про здібності. Природні і соціальні передумови здібностей. Показники здібностей. Історія експериментального дослідження здібностей. Структура здібностей. Загальні та спеціальні здібності. Рівні розвитку здібностей. Формування та розвиток здібностей. О. Лазурський: вчення про нахили та обдарованість особистості.

Тема 2.4 Діяльність та спілкування особистості

Діяльність та активність. Поняття про діяльність. Основні відмінні риси діяльності особистості. Діяльність як фактор психічного розвитку індивіда і становлення людської особистості та індивідуальності.

Структура діяльності. Внутрішні і зовнішні компоненти діяльності. Дії та їх види. Освоєння діяльності. Сутність навичок і вмінь. Поняття про звички. Основні види діяльності та їх психологічна характеристика.

Спілкування. Визначення спілкування та його значення в житті людини. Потреба у спілкуванні як одна з найпотужніших потреб особистості. Взаємозв'язок спілкування та діяльності. Функції спілкування. Основні характеристики та види спілкування. Структура спілкування.

Обмін інформацією в процесі спілкування. Складові комунікативного акту. Вербальні та невербальні засоби комунікації.

Спілкування як взаємодія людей. Поняття соціальної ролі, види соціальних ролей. «Рольове віяло» особистості та рольовий конфлікт. Поняття про транзакцію та транзактні ролі за Е. Берном.

Спілкування як розуміння людьми один одного. Поняття соціальної перцепції. Основні перцептивні механізми у спілкуванні.

Розділ 3. Психологія груп та особистості в групі

Тема 3.1 Психологія груп

Проблема групи в соціальній психології. Поняття соціальної групи. Основні характеристики групи. Загальна класифікація груп. Поняття рівня розвитку групи. Колектив як група. Стадії та рівні розвитку колективу.

Поняття великої групи. Загальна характеристика великих соціальних груп. Класифікація великих соціальних груп.

Психологічні особливості етнічних груп. Поняття «національний характер» та «національний менталітет». Психологічні особливості українського національного характеру та менталітету.

Стихійні групи. Види стихійних груп. Психологічні механізми натовпу.

Мала група в соціальній психології. Класифікація малих груп. Психологічна структура та динамічні процеси в групі. Загальна характеристика процесів диференціації та інтеграції в малій групі. Авторитет, його сутність, походження та види. Лідерство в групах. Теорії лідерства. Типологія лідерів. Стили керівництва та чинники, що його визначають.

Психологічні особливості роботи педагога з учнівськими групами.

Родина як мала соціальна група.

Тема 3.2 Особистість в групі. Міжособистісні стосунки.

Феномен групового тиску. Поняття конформізму, його сутність та види. Підкорення, як різновид конформізму. Умови прояву конформності.

Соціальна фасилітація та її психологічні причини. Соціальні лінощі. Деіндивідуалізація особистості в групі. Поняття та соціальні обставини її виникнення.

Проблеми міжособистісних стосунків. Міжособистісна атракція. Чинники атракції. Прив'язаність та товариство, дружба, кохання.

Природа та різновиди соціально-психологічних упереджень. Емоційні та когнітивні джерела упереджень. Проблеми подолання упереджень.

Поняття про соціалізацію. Фактори та етапи соціалізації. Входження зрілої особистості у групу.

Тема 3.3 Агресія та конфлікти

Загальна психологічна характеристика агресії. Теорії агресії. Поширеність агресії та її види. Аналіз причин людської агресії.

Поняття альтруїзму. Підходи до пояснення альтруїзму. Емпатія як джерело справжнього альтруїзму.

Поняття конфлікту в психології. Функції конфлікту. Причини виникнення конфліктів. Конструктивні та деструктивні конфлікти. Внутрішньо-особистісний та соціально-психологічний конфлікт. Психологічна сутність соціально-психологічних конфліктів та їх класифікація. Динаміка конфлікту. Типові стратегії поведінки у конфліктних ситуаціях за У. Томасом та Р. Кілменом.

Об'єктивні умови, що сприяють профілактиці деструктивних конфліктів. Засоби попередження конфліктних ситуацій. Засоби впливу «третьої особи» на конфлікт. Засоби розв'язання конфліктів. Медіація як форма врегулювання конфлікту.

Розділ 4. Пізнавальна діяльність людини

Тема 4.1 Увага

Поняття про увагу. Функції уваги. Фізіологічна основа уваги.

Види уваги. Мимовільна увага та фактори, які її зумовлюють. Особливості довільної уваги. Післядовільна увага.

Властивості уваги. Неуважність, її причини. Уявна та справжня неуважність.

Розвиток видів та властивостей уваги на різних вікових періодах онтогенезу; неуважність та відволікання, можливості корекції. Основні критерії розвинутої уваги. Основні шляхи формування та управління увагою.

Тема 4.2 Відчуття та сприймання

Поняття про відчуття. Фізіологічна основа відчуттів. Будова аналізатора за І.П. Павловим.

Класифікація відчуттів. Основні властивості відчуттів. Загальні закономірності відчуттів.

Поняття про сприймання. Значення сприймання в життєдіяльності людини. Порівняння відчуття та сприймання. Специфіка сприймання людиною. Фізіологічна основа сприймання. Сприймання як дія.

Загальні властивості та індивідуальні особливості сприймань. Класифікація і види сприймань.

Особливості сприймання людиною часу, простору, руху.

Мимовільне та довільне сприймання. Спостереження як форма довільного сприймання.

Візуальна, аудіальна, кінестетична, дискретна (дигітальна) репрезентативні системи сприйняття інформації. Психологічні особливості візуалів. Значення візуальної репрезентативної системи людини в процесі отримання інформації та розвитку дискретної репрезентативної системи (логічного осмислення матеріалу), їх взаємозв'язок. Особливості організації навчання з врахуванням можливостей розвитку візуальної та дискретної репрезентативної системи під час вивчення іноземної мови.

Тема 4.3 Пам'ять

Поняття про пам'ять. Значення пам'яті в житті та діяльності людини.

Теорії пам'яті в психології. Фізіологічна, фізична та біохімічна теорії пам'яті.

Основні види пам'яті. Класифікація видів пам'яті. Психологічна характеристика видів пам'яті.

Процеси пам'яті. Основні види запам'ятовування. Умови ефективного запам'ятовування.

Відтворювання. Види відтворювання. Збереження та забування. Закони збереження та забування. Дослідження Г. Еббінгауза: закони пам'яті. Крива забування Г. Еббінгауза.

Розвиток видів та процесів пам'яті на різних вікових періодах онтогенезу. Індивідуальні особливості пам'яті.

Тема 4.4 Мислення.

Поняття про мислення. Основні характеристики мислення. Взаємозв'язок мислення та мови. Фізіологічні основи мислення. Функції мислення. Проблема "мислення тварин".

Логічні форми мислення. Поняття, їх види. Правила визначення понять. Судження. Види суджень. Умовиводи, види умовиводів.

Функціонально-операційна сторона мислення. Розумові операції та їх психологічна характеристика.

Види мислення. Психологічна характеристика видів мислення.

Розвиток мислення на різних вікових періодах онтогенезу. Індивідуальні особливості мислення. Проблема діагностики рівня інтелектуального розвитку людини. Основні етапи формування мислення.

Тема 4.5 Уява

Поняття про уяву. Фізіологічні основи уяви. Основні відмінності уяви від образів пам'яті та сприйняття. Роль уяви в житті людини. Основні функції уяви. Класифікація видів уяви. Засоби створення нових образів. Розвиток уяви на різних вікових періодах онтогенезу. Індивідуальні особливості уяви людини.

Загальне уявлення про творчість. Креативність.

Розділ 5. Етапи та чинники розвитку особистості в онтогенезі

Тема 5.1 Закономірності психічного розвитку та формування особистості

Аналіз проблеми психічного розвитку. Питання про співвідношення біологічного і соціального впливу на психічний розвиток та формування особистості.

Розвиток людини як процес оволодіння соціально-історичним досвідом. Історико-культурна теорія розвитку вищих психічних функцій Л.С. Виготського. Основні закономірності психічного розвитку людини в онтогенезі.

Проблема співвідношення розвитку і навчання. Поняття про рівень актуального розвитку та зону найближчого розвитку.

Поняття вікового періоду. Критерії психічного розвитку: соціальна ситуація розвитку, провідний вид діяльності, вікові новоутворення, кризи розвитку, закон чергування різних видів діяльності. Поняття «сенситивний період» в психології. Основні лінії та напрямки психічного розвитку: розвиток особистісної та пізнавальної сфери. Вікова періодизація психічного розвитку дитини. Механізм зміни вікових періодів.

Тема 5.2 Психічний розвиток дитини від народження до школи

Сучасні психології про важливість пренатального періоду у розвитку дитини. Народження як новий якісний етап життя.

Період новонародженості. Безумовні рефлекси та їх значення для розвитку дитини. «Комплекс пожвавлення» – завершення періоду новонародженості.

Соціальний та емоційний розвиток дитини першого року життя. Соціальна ситуація розвитку «мати-дитина», провідний вид діяльності. Розвиток орієнтації в оточуючому середовищі. Формування способів спілкування з дорослими.

Психологічні особливості розвитку дитини раннього віку. Виникнення нової соціальної ситуації розвитку. Розвиток предметної гри. Розумовий розвиток дитини. Передумови формування особистості.

Криза 3-х років життя її причини, прояви та шляхи подолання.

Психологічна характеристика дошкільника. Провідна роль сюжетно-рольової гри в психічному розвитку дошкільника. Вплив гри на емоційну та вольову сферу. Виникнення ієрархії мотивів. Особливості розвитку когнітивної сфери особистості. Значення дитячо-батьківських відносин в емоційному розвитку дошкільника. Завдання психологічної служби ЗДО щодо діагностичної та корекційної роботи з дошкільниками.

Формування внутрішньої особистої самооцінки. Оволодіння соціальними нормами. Виникнення сумління.

Сутність та компоненти готовності дитини до навчання в школі.

Консультативна, профілактична та просвітницька робота фахівців психологічної служби з дітьми, батьками, вихователями ЗДО.

Тема 5.3 Психологія молодшого школяра

Концепція Нової української школи. Соціальна ситуація розвитку дитини, що вступила до школи. Проблеми соціально-психологічної адаптації першокласників до навчання в школі.

Навчання як провідний вид діяльності молодших школярів. Центральні новоутворення свідомості в молодшому шкільному віці. Особливості навчальної мотивації молодших школярів.

Гра та інші види діяльності в молодшому шкільному віці.

Розумовий розвиток молодшого школяра. Диференціація процесів відчуття та сприймання. Розвиток довільної уваги та властивостей уваги. Особливості формування інтелектуальних процесів. Пам'ять молодшого школяра, шляхи підвищення її ефективності. Завдання психологічної служби ЗЗСО щодо діагностичної та корекційної роботи з молодшими школярами.

Соціальна життя молодшого школяра. Спілкування з батьками та іншими дорослими. Роль особистості вчителя у навчанні та вихованні молодшого школяра. Особливості спілкування з однолітками. Проблеми соціально-психологічної адаптації першокурника до навчання у закладі освіти.

Особистість дитини молодшого шкільного віку. Особливості розвитку самосвідомості. Розвиток та формування вищих почуттів. Особливості волі. Формування соціальної активності молодшого школяра. Консультативна, профілактична та просвітницька робота фахівців психологічної служби з молодшими школярами, батьками, вчителями ЗЗСО

Тема 5.4 Психологія підлітка

Соціальна ситуація розвитку в підлітковому віці. «Почуття дорослості» – центральне новоутворення свідомості у підлітковому віці. Кризовий характер

підліткового періоду. Причини, особливості перебігу, прояви, засоби попередження та долання кризових явищ.

Характеристика психологічних особливостей особистісного розвитку підлітків. Психофізіологічні особливості періоду. Розуміння проблеми підліткової кризи в різних психологічних теоріях.

Масове спілкування в молодшому підлітковому віці. Інтимно-особистісне спілкування з однолітками як провідна діяльність старшого підліткового віку (Д. Б. Ельконін).

Особливості спілкування підлітків з дорослими та однолітками.

Особливості психічного розвитку в підлітковому віці. Потребнісно-мотиваційна сфера підлітка. Самосвідомість та самовиховання підлітка. Формування світогляду підлітка, морального самосвідомості і прагнення до самовиховання і самоосвіти.

Пізнавальний розвиток підлітка. Неуспішність: причини, шляхи підвищення ефективності навчання. Типологія педагогічних конфліктів. Діагностична, корекційна, консультативна, профілактична та просвітницька робота фахівців психологічної служби з підлітками, батьками, вчителями ЗЗСО.

Порушення поведінки і розвитку в підлітковому віці. Підліток в сучасній соціально-економічній ситуації. Передумови переходу до юнацького періоду.

Тема 5.5 Психологія ранньої юності

Юність як етап життєвого шляху людини. Соціальна ситуація розвитку у юнацтві. Особливості спілкування юнаків з однолітками та дорослими. Нове положення в системі суспільних відносин. Прагнення до самовизначення. Роль суспільно-корисної праці та професійного навчання як провідної діяльності в юнацькому віці. Центральне психологічне новоутворення віку – особистісне та професійне самовизначення.

Розвиток когнітивної сфери: формування прийомів запам'ятовування, теоретичного мислення, індивідуального стилю мислення, творчої уяви. Особливості емоційно-вольової сфери юнаків. Юнацький максималізм.

Розвиток пізнавальних і професійних інтересів, вироблення ціннісних орієнтацій, формування і розвиток матеріалістичного світогляду. Побудова життєвих планів і вибір професії.

Діагностична, корекційна, консультативна, профілактична та просвітницька робота фахівців психологічної служби з юнаками, батьками, вчителями ЗЗСО, педагогами ЗПТО.

Передумови переходу до нового вікового періоду.

6.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		Лекції	Практ.	Конс.	Сам.р.		Лекції	Практ.	Конс.	Сам.р.
Розділ 1. Вступ до психології										
Тема 1.1 Загальна характеристика психології	8	-	1		7		2			8
Тема 1.2 Предмет психології	10	2	1		7					8
Розділ 2. Особистість: сутність, структура, властивості, прояви										
Тема 2.1 Особистість	9	2	2		5		1	1		8
Тема 2.2 Емоційно-вольові властивості особистості	9	-	2	2	5		1	1		10
Тема 2.3 Складні індивідуальні властивості особистості	10	2	2		6			1		10
Тема 2.4 Діяльність, та спілкування людини	13	3	4		6			1		10
Розділ 3. Психологія груп та особистості в групі										
Тема 3.1 Психологія груп	11	2	2		7					10
Тема 3.2 Особистість в групі. Міжособистісні стосунки.	12	3	2		7					10
Тема 3.3 Агресія та конфлікти	11	2	2		7					10
Розділ 4. Пізнавальна діяльність людини										
Тема 4.1 Увага	6	-	1		5					10
Тема 4.2 Відчуття та сприймання	8	2	1		5					10
Тема 4.3 Пам'ять	9	2	2		5					10
Тема 4.4 Мислення	11	3	3		5					10
Тема 4.5 Уява	9	-	1	2	6					10
Розділ 5. Етапи та чинники розвитку особистості в онтогенезі										
Тема 5.1 Закономірності психічного розвитку та формування особистості людини	8	2	1		5			1		10
Тема 5.2 Психологія дитини від народження до школи	8	2	1		5		1			10
Тема 5.3 Психологія молодшого школяра	7	-	2		5		1	1		10
Тема 5.4 Психологія підлітка	11	3	2		6		1	1		10
Тема 5.5 Психологія ранньої юності	10	2	2		6		1	1		10

Усього годин	180	32	34	4	110		8	8		184
---------------------	------------	-----------	-----------	----------	------------	--	----------	----------	--	------------

Теми лекційних занять

Назви розділів і тем	Кількість годин	
	Денна форма	Заочна форма
Розділ 1. Вступ до психології		
Тема 1.1 Загальна характеристика психології	-	
Тема 1.2 Предмет психології	2	
Розділ 2 Особистість: сутність, структура, властивості, прояви		
Тема 2.1 Особистість	2	1
Тема 2.2 Емоційно-вольові властивості особистості	-	1
Тема 2.3 Складні індивідуальні властивості особистості	2	
Тема 2.4 Діяльність, поведінка та спілкування людини	3	
Розділ 3. Психологія груп та особистості в групі		
Тема 3.1 Психологія груп	2	
Тема 3.2 Особистість в групі. Міжособистісні стосунки.	3	
Тема 3.3 Агресія та конфлікти	2	
Розділ 4. Пізнавальна діяльність людини		
Тема 4.1 Увага	-	
Тема 4.2 Відчуття та сприймання	2	
Тема 4.3 Пам'ять	2	
Тема 4.4 Мислення	3	
Тема 4.5 Уява	-	
Розділ 5. Етапи та чинники розвитку особистості в онтогенезі		
Тема 5.1 Закономірності психічного розвитку та формування особистості людини	2	
Тема 5.2 Психологія дитини від народження до школи	2	1
Тема 5.3 Психологія молодшого школяра	-	1
Тема 5.4 Психологія підлітка	3	1
Тема 5.5 Психологія ранньої юності	2	1
Усього годин	32	6

Теми практичних занять

№з\п		Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
Розділ 1. Вступ до психології			
1.	Тема 1.1 Загальна характеристика психології Тема 1.2 Предмет психології	2	
Розділ 2 Особистість: сутність, структура, властивості, прояви			
2.	Тема 2.1 Особистість	2	1

3.	Тема 2.2 Емоційно-вольові властивості особистості	2	1
4.	Тема 2.3 Складні індивідуальні властивості особистості	2	1
5.	Тема 2.4 Діяльність, поведінка та спілкування людини	2	1
6.	Тема 2.4 Діяльність, поведінка та спілкування людини	2	
Розділ 3. Психологія груп та особистості в групі			
7.	Тема 3.1 Психологія груп	2	
8.	Тема 3.2 Особистість в групі. Міжособистісні стосунки.	2	
9.	Тема 3.3 Агресія та конфлікти	2	
Розділ 4. Пізнавальна діяльність людини			
10.	Тема 4.1 Увага Тема 4.2 Відчуття та сприймання	2	
11.	Тема 4.3 Пам'ять	2	
12.	Тема 4.4 Мислення	2	
13.	Тема 4.4 Мислення Тема 4.5 Уява	2	
Розділ 5. Етапи та чинники розвитку особистості в онтогенезі			
14.	Тема 5.1 Закономірності психічного розвитку та формування особистості людини Тема 5.2 Психологія дитини від народження до школи	2	1
15.	Тема 5.3 Психологія молодшого школяра	2	1
16.	Тема 5.4 Психологія підлітка	2	1
17.	Тема 5.5 Психологія ранньої юності	2	1
Усього годин		34	8

Самостійна робота

Назви розділів і тем	Кількість годин	
	Денна форма	Заочна форма
Розділ 1. Вступ до психології		
Тема 1.1 Загальна характеристика психології	7	8
Тема 1.2 Предмет психології	7	8
Розділ 2 Особистість: сутність, структура, властивості, прояви		
Тема 2.1 Особистість	5	8
Тема 2.2 Емоційно-вольові властивості особистості	5	10
Тема 2.3 Складні індивідуальні властивості особистості	6	10
Тема 2.4 Діяльність, поведінка та спілкування людини	6	10
Розділ 3. Психологія груп та особистості в групі		
Тема 3.1 Психологія груп	7	10
Тема 3.2 Особистість в групі. Міжособистісні стосунки.	7	10
Тема 3.3 Агресія та конфлікти	7	10

Розділ 4. Пізнавальна діяльність людини		
Тема 4.1 Увага	5	10
Тема 4.2 Відчуття та сприймання	5	10
Тема 4.3 Пам'ять	5	10
Тема 4.4 Мислення	5	10
Тема 4.5 Уява	6	10
Розділ 5. Етапи та чинники розвитку особистості в онтогенезі		
Тема 5.1 Закономірності психічного розвитку та формування особистості людини	5	10
Тема 5.2 Психологія дитини від народження до школи	5	10
Тема 5.3 Психологія молодшого школяра	5	10
Тема 5.4 Психологія підлітка	6	10
Тема 5.5 Психологія ранньої юності	6	10
Усього годин	110	184

Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Даценко О. А. Основи соціальної психології: навчально-методичний посібник / О. А. Даценко. Кривий Ріг, 2018. 143 с. Режим доступу: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3009/%d0%94%d0%b0%d1%86%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be%20%d0%9e% %d0%bd%d0%b0%d0%b2%d1%87.%d0%bc%d0%b5%d1%82%d0%be%d0%b4.%d0%bf%d0%be%d1%81%d1%96%d0%b1%d0%bd..pdf?sequence=1&isAllowed=y>
2. Колобич О. П. Загальна психологія. Навчально-методичний посібник. Львів, 2018. 172 с. Режим доступу: <https://pedcollege.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/09/%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA-2018-%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B1%D0%B8%D1%87-%D0%A07.pdf>
3. Москалець В. П. Загальна психологія: підручник. К. Ліра. 2020. 564 с.
4. Основи соціальної психології : підручник для закладів вищої освіти / П. П. Горностаї, М. М. Слюсаревський, В. О. Татенко, Т. М. Титаренко, Н. В. Хазратова та ін. ; за ред. М. М. Слюсаревського. Київ : Талком, 2018. 580 с. Режим доступу: <https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2021/02/Osnovy-socpsych.pdf>
5. Петрінко В. С. Конфліктологія: курс лекцій, енциклопедія, програма, таблиці. Навчальний посібник. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2020. 360 с. Режим доступу: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/31879>
6. Поліщук В. М. Вікова і педагогічна психологія : навчальний посібник / В. М. Поліщук. 4-те вид., стер. Суми : Університетська книга, 2019. 352 с. / [електронний ресурс] Режим доступу: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/29700/1/V_Polishchuk_WPP_IL.pdf

7. Токарева Н. М. Шамне А. В. Вікова та педагогічна психологія : навчальний посібник [для студентів вищих навчальних закладів]. Київ, 2017. 548 с. Режим доступу:

https://www.researchgate.net/profile/Anzhelika-Kolly-Shamne/publication/326088870_Tokareva_N_M_Samne_A_V_Vikova_ta_pedagogicna_psihologia_navcalnij_posibnik_dla_studentiv_visih_navcalnih_zakladiv_N_M_Tokareva_A_V_Samne_-_Kiiv_2017_-_548_s/links/5b379bbc4585150d23e6803b/Tokareva-N-M-Samne-A-V-Vikova-ta-pedagogicna-psihologia-navcalnij-posibnik-dla-studentiv-visih-navcalnih-zakladiv-N-M-Tokareva-A-V-Samne-Kiiv-2017-548-s.pdf

Додаткові:

1. Вікова та педагогічна психологія: навч. посібн. для студ. вищ. навч. закладів / за ред. О. В. Скрипченка. К. : Каравела, 2007. 399 с.

2. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 424 с. / [електронний ресурс] Режим доступу:

https://shron1.chtyvo.org.ua/Dutkevych_Tetiana/Dytiacha_psykholohiia.pdf

4. Загальна психологія: Практикум: Навч. посібн. / В.В. Волошина, Л.В. Долинська, С.О. Ставицька, О.В. Темрук. К.: Каравела, 2005. 280 с. Режим доступу:

https://medcoledg.ucoz.ru/Likspr/psiholog/zagalna_psihologija6praktikum-v.v.voloshina.pdf

5. Максименко С. Д. Загальна психологія: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. К. : Центр учбової літератури, 2008. 271 с.

/ [електронний ресурс] Режим доступу: <https://subject.com.ua/pdf/354.pdf>

6. Москаленко В. В. Соціальна психологія: підруч. для студ. вищ. навч. закл. К. : Центр учбової літератури, 2008. 687 с. / [електронний ресурс] Режим доступу:

https://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/sotcialna_psihologija-Moskalenko.pdf?id=eeaca583-dece-4a52-a543-d6527cb34b6e

6. Практикум з психології : психодіагностичні методики для самопізнання / упорядник Періг І.М. Тернопіль : СМП «Тайп», 2017. 116 с. Режим доступу:

<https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/22515/1/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%BA%D1%83%D0%BC%20%D0%9F%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F%202017.pdf>

7. Психологія стресу: підручник / Л. Б. Наугольник. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2015. 324 с. / [електронний ресурс] Режим доступу:

https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/10/%D0%9D%D0%B0%D1%83%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F_%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%83.pdf

8. Психологія. Навчально-методичний посібник / для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності: 012 дошкільна освіта; спеціальності 013 початкова освіта; спеціальності 014 середня освіта: мова і література (англійська), спеціальності 014 середня освіта: біологія та здоров'я людини, спеціальності 014 середня освіта: географія (заочна форма навчання) / укладачі: С. О. Ніколаєнко, С. В. Пухно. – Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. – Суми : вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. – 200 с. / [електронний ресурс] Режим доступу: https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/9431/2/Psykholohiia_navchalno-metodychnyi.pdf
9. Столярчук О. А. Психологія сучасної сім'ї : навч. посіб. / О. А. Столярчук. Кременчук: ПП Щербатих О. В., 2015. 136 с. / [електронний ресурс] Режим доступу: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/19502/1/O_Stoliarchuk_PSS_IL.pdf
10. Трофімов Ю. Л. Психологія : підручник / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук, М. І. Алексєєва, Т. С. Кириленко. К. : Либідь, 2008. 560 с. / [електронний ресурс] Режим доступу: <https://subj.ukr-lit.com/psixologiya-trofimov-yu-l/>
11. Шапар В.Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Х. : Прапор, 2007. 640 с. Режим доступу: <https://archive.org/details/psycholoh2007/mode/2up>

7. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. Нормативні документи МОН України
2. Підручники з психології для закладів вищої освіти
3. Практикуми з психології
4. Словники та енциклопедії з психології
5. Зображувальна наочність – схеми та таблиці
6. Мультимедійні презентації
7. Сценарії ділових та рольових ігор
8. Роздатковий матеріал з психодіагностичних методик
9. Тестові завдання для комп'ютерного контролю